

Слава і падіння атомного велета

У неділю ми вже вкотре вшануємо пам'ять тих, хто ціною свого здоров'я і життя рятував не лише Київську область, Україну, а й цілий світ від наслідків жахливої аварії, що сталася на Чорнобильській атомній, а ще конкретніше — на четвертому блоці станції. Навіть не сотні, тисячі людей і не лише з України, а й з усіх кінців колишнього Радянського Союзу їхали сюди, в Чорнобиль, щоб якось приборкати атом. Хтось витримав випробування, а хтось ні. Атомна забрала чимало життів, позбавила здоров'я сотні і сотні тих, хто їхав сюди, аби допомогти, аби здолати біду. Сьогодні ми пам'ятаємо всіх, вдячні всім за подвиг. Не на війні, а на приборканні так званого мирного атома.

Цей день пам'яті майже збігається з іншим днем. — 15 грудня в 2000-му році, дев'ять років тому, о 13 годині 30 хвилин була остаточно зупинена Чорнобильська атомна електростанція. Зроблено було це за розпорядженням тодішнього Президента України Леоніда Кучми на настійні прохання всесвітньої спільноти — зупинити всі блоки атомної, які після планетарної аварії 26 квітня 1986 року на четвертому блоці являли суттєву небезпеку не тільки для України, а й світу. Так і було зроблено. Подія, якої земляки чекали, затамувавши подих, відбулася. А що ж сьогодні? Сьогодні світ майже забув, що для нього зробила Україна.

(Закінчення на 2-й стор.)

Слава і падіння атомного велета

(Закінчення. Початок на 1-й стор.)

А того грудневого дня над атомною пробивалося сонце, довкола третього блоку збиралася сила-силенна людей. Працівники станції буквально зі словами на очах чекали останнього слова Президента на зупинку свого дітища. Звичайно, великих замків на блоки, які ще після відповідної підготовки та ремонтів могли давати Україні енергію, ніхто не навіщував. Зупинка була, можна сказати, символічною. Лише один натиск на кнопку на пульті управління третім блоком — і вже після цього жоден кіловат електроенергії не пішов по численних електропроводах, які і досі оточують станцію. Але й сьогодні проводи гудуть на вітрах, створюючи враження: коли не сьогодні, то, може, через роки електричний струм таки піде по них.

Після аварії минуло вже 23 роки. І всі ці роки у 30-кілометровій зоні, що була утворена довкола станції, завмерло життя. Але це тільки на перший погляд. Бо все одно кожного ранку і тоді й тепер на станцію приїздять до трьох тисяч працівників на роботу, щоб і справді зробити її безпечною. І для України, і для цілого світу. І тоді, і тепер довкола станції у селах, вже зруйнованих часом, в окремих хатах живуть люди. Вони не можуть розлучитись з рідною землею, з рідним обійстям, вони не можуть покинути ту землю, де народилися, де й самі народжували і виховували своїх дітей. І сьогодні до 30-кілометрової зони багато хто прагне потрапити, щоб на власні очі побачити, а що ж то воно є — станція. В чому її колішня велич і падіння. Це не лише моя думка, а й багатьох-багатьох людей, що станція навіть сьогодні, коли вона вже давно не є діючою, коли вона не дає жодного кіловата енергії, залишається й справді величною. Бо такою її створили люди. І, коли буваєш у цих краях, не хочеться думати про падіння. Тим більше, знаючи, скільки людей віддали своє життя, своє здоров'я за те, щоб у пам'яті залишилась справді тільки велич.

Боляче дивитись на пустку, хоч і досить відносно, довкола атомної у 30-кілометровій зоні. Боляче, що станція в цілому зовсім і не потребувала повного закриття. Можна було довести до абсолюту три блоки і мати від них неабияку користь для України. Але що вдієш, коли політичне рішення стало сильнішим за здоровий глузд. Після відповідних ремонтних робіт, після посилення контролю над роботою, хоча б навіть одного третього блоку, ми б мали дешеву енергію, ми б мали чималі прибутки. А сьогодні на станції займаються тими ж плановими роботами, які мали виконувати і тоді, дев'ять років тому. Станцію не можна за-

лишити без людей. Це тепер розуміє багато хто. Але практично повернути кермо назад немає можливості.

Дуже багато розмов точиться сьогодні довкола четвертого аварійного блоку. Скільки вже обіцяно-переобіцяно, що над ним з'явиться своєрідне укриття, яке зробить блок хоч трохи безпечнішим, коли б воно допомогло сьогодні працювати людям всередині блоку не в екстремальних умовах, а в нормальних, вести наукову роботу, врешті, здійснити аналіз всього того, що трапилось 23 роки тому.

Але попри все зона сьогодні залишається багатолюдною. Більше того, сьогодні сюди їдуть цілі делегації з України, з близького і далекого зарубіжжя, щоб подивитись, який він, той постчорнобильський армагедон, що перетворив прекрасне місто Прип'ять, довколишні ліси, річки і озера у непридатні для життя місця. 30-кілометрова зона стає зоною екстремального туризму. А люди не тільки з України, а й з усього світу їдуть сюди, щоб на власні очі побачити, яким страшним може бути атом.

Розмовляємо з керівником туристичної агенції, що розмістилася у новому місті атомників, у Славутичі, Сергієм Акулініним. Він розповідає, що "Чорнобильзовнішсервіс" забезпечує відвідання бажаними 30-кілометрової зони. За час відвідання можна побачити меморіал загиблим пожежним під час ліквідації наслідків аварії, побувати на оглядовому майданчику Чорнобильської атомної, біля четвертого аварійного реактора. Можна також відвідати Прип'ять, де проживали 47 тисяч чоловік. Всі вони 27-28 квітня 1986-го року одночасно були евакуйовані. А потім повернення у саме місто Чорнобиль, заміна автобуса після поїздки по Прип'яті, повернення до Києва. Чому ж заміна автобуса? Бо він за ті короткі півгодини чи 40 хвилин набрав у Прип'яті стільки радіаційного бруду, що в ньому людям далі перебувати просто небезпечно.

Особливе враження на всіх справляє Прип'ять. Багатоповерхові будинки, зруйновані роками, з вибитими дверима і вікнами, з балконами, на яких ще й досі висять дитячі іграшки, якийсь одяг, пошматовані вітрами і дощами. Вулиці позаростали бур'яном, ліщиною. До тих будинків і не добратися. А колись же сюди їхали люди, щоб подивитись на зразок сучасного білокам'яного міста для працівників атомної галузі.

Не легші враження і від поїздки по самій зоні. З колішніх дуже гарних сіл з білими хатами, з садочками, з осінніми жоржинами та чорнобривцями тепер залишились тільки руїни, знову ті ж порожні очі вікон. На кладовищах погнили та похилилися дерев'яні хрести.

● Так виглядав зруйнований сумнозвісний четвертий блок атомної одразу після аварії. Знімок зроблений 28 квітня 1986 року.

● До остаточного закриття станції 15 грудня 2000 року залишились хвилини...

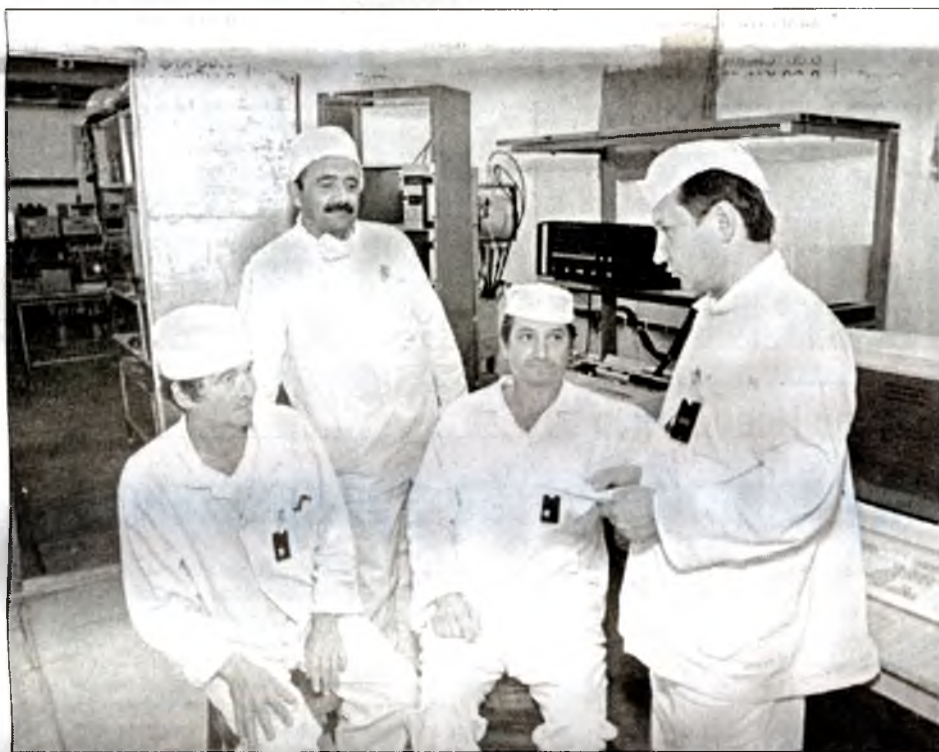
Коли якась делегація їде до зони, то всі жваво розмовляють, обговорюють те, що можуть побачити, де б хотіли побувати. На зворотному шляху в автобусі — мовчання. Кожний по-своєму переживає побачене, не може усвідомити жорстоку правду, що цей армагедон трапився на нашій землі. На такій маленькій землі, де і Київ, і Лондон, здається, зовсім поряд, якщо летіти літаком. На тій землі, де квітуча місцевість, буквально за кілька днів була перетворена у суцільну пустку, де за 23 роки не людьми, не бомбами, а тільки атомом, тільки часом, тільки вітрами було зруйновано все, що можна зруйнувати.

А як же тут живуть люди? Живуть. Майже кожний автобус зупиняється біля будинку, що у практично мертвому, пустельному селі Залісся, де й сьогодні мешкають Василь Лаврентійович та Ганна Петрівна Навальні. Їм і квартиру, як і іншим постраждалим пропонували, їх умовляли, але вони звідси не їдуть. Їх можна зрозуміти, а дехто і не осягне, чому вони так чинять. Але вони живуть у своєму Заліссі і щасливі. Бабуся Христя, яка у покинутій Луб'янці залишилась одна-однісінька, на життя не нарікає. Все у неї є. Тільки поговорити немає з ким. І вона тримає нас своїми сухенькими руками і щось розповідає, щось каже. Бо для неї спілкування з живими найцінніше. Живе добре. Ось тільки зимою, коли вовки ночами довкола хати виють, і страшно, і сумно.

Хто захоче подивитись на своєрідний армагедон нашого часу, в дорогу. Щоб побувати, побачити, усвідомити і зрозуміти славу і падіння гордості України, Чорнобильської атомної.

Олеся ДЕЙНЕКО.

Фото Леоніда ДОБРОВОЛЬСЬКОГО.

● Вони все зробили, аби об'єкт "Укриття" став безпечнішим для людей. Саме вони вели в дію на четвертому блоці у 1987 році контрольну систему "Фініш". На фото Олександр ЛАВРЕХА, Василь ЗАХАРЕНКО, Вячеслав ФАТЄЄВ, Костянтин ПЕТРОВ.